

Hozzáadott érték

Textúrák a Nemzeti Galériában

Magyar Nemzeti Galéria, 2016. XI. 8., 15., 24., 29., XII. 6., 13.

PALOTAI JÁNOS

A bécsi Kunsthistorisches Museum 2013-ban a *Wenn es soweit ist* (Ha eljött az ideje) elnevezésű színtársulat rendezésében, a wrocławai Nemzeti Múzeum és a budapesti Szépművészeti Múzeum együttműködésével indította a *Ganymed goes Europe* elnevezésű programot¹. Jacqueline Kornmüller és Peter Wolf rendezők tizenkét magyar és külföldi írórt kértek fel új szövegek megalkotására, amelyeket a múzeumban látott egy-egy klaszszikus mű inspirált. A budapesti eseménysorozat egy évvel később önálló *Textúra* néven, Pelsőczy Réka színházi és Török Ferenc filmrendező inszcenálásában, két különböző látásmódban, majd 2015-ben a program felköltözött a Nemzeti Galériába, Valló Péter rendezésében. A nézők a negyedik textúrán is képet kaptak a magyar képzőművészetről s a kortárs irodalomról, egyik helyszínről a másikra vándorolva. Nemcsak a különböző képzőművészeti értelmezések felé jelentett ez nyitást, de más művészeti ágak – a színház, a zene, a film – felé is.

Az első helyszín magába sűrítette a fő motívumokat, és összehozta a nézőket a színészekkel, mint egy szobaszínházban. A legrégebbi mű – *M. S. Mestertől a Mária és Erzsébet találkozása – „feldolgozása”* egy nőgyógyászati rendelő várójában történik, nagyképernyős tévé előtt. A szereplők egyike „beültetése”, másik petefészkek nélküli terhes, akik nem ismerik fel a festményt, csak egymást. Közös emléküik a Meddőségi Centrum s Gáspár, Menyhért, Boldizsár „doktorok”, illetve egy a szappanopera, Mária ebből veszi gyermeke nevét. Tóth Krisztina jelenete deszakralizálja a bibliai történetet, aktualizálva az 500 éves festményt (az előadások fele adventre esett). Nemcsak időben bővült ki az értelmezés – a női sorsot egyetemessé téve –, de műfajilag is: a drámai „etűddel” és a médiával.

Péterfy Gergely írása viszont a múltat vetíti a jelenet. *Székely Bertalan Egri nők* című művéél Tinódi Lantos Sebestyén a tévériporter, a török „barát” seregként ostromolja a várat, de a magyarok védik Európát, zsold nélkül. Nyugatról ugyan érkezik pénz, de csak a vezetőknek jut. A püspök úr is jól lakomázik, eközben a parasztok gyerekei éhen halnak. Az ironikus műben helyet kap a „migráncsozás” is. *Munkácsy Mihály Rőzsehordó* nőjének drámáját Kiss Noémi írta. A húszéves lány szenved a szegénységtől és a magánytól, a szerelem hiányától: a fiú elhagyta, magzata halott...

Nemcsak az értelmezés, de a létforma mássága, annak drámája jelent meg Grecsó Krisztián írásában, amelyet *Hollósy Simon Tengerihántása* ihletett. A nemek küzdelmét egy férfi szemszögéből mutatja be, akinek kislány korában senki sem mondta, hogy a szerelmi játék megjátszás csupán – erre felnőttként, férjként kellett rájönnie, s arra is, hogy nem kell mindent tudni.

A legfiatalabb költő, a „slamos” Kemény Zsófi is a férfi gondolatait képzelte versbe. A kalapos alak, aki *Szinyei Merse Pál Majálisán* szinte kilóg a festményből, virágot szed, s láthatóan elege van ebből az úri társaságból, az

egész világból: „Hogy nem tudsz bünt elkövetni, nem ehetsz a tudás fája alól még lehullott, kukacos almát se.” A szerző magát sem kíméli: „Ha önmegszólító verseket írok, úgy szólítom meg magam, hé, te senki”. „Hát hogy legyen így ez a forradalom?” – teszi fel a kérdést (ön)kritikus monológjában, látzólag – „játszólag” – ittasan.

„Alternatívát” mutat a képzeletbe, *Gulácsy Lajos* világába, *A varázsló* kertjébe való menekülés. A festő reneszánsz kori ruhákba öltözve bújt el a valóság elől. Rakovszky Zsuzsa megjelenített alakja mai jelmezben értelmezi a művészetet mint kertet, az ideál keresését. Ezt egy színttel feljebb, a 20. század elejének műalkotásai között lehetett látni: a lépcsőfordulóban Csontváry cédrusaihoz „zarándokolhatott” a néző. Láthatta, ahogy megelevenedik a táncos csoport (mozgóképen), és hallhatta a művész „kísérő” gondolatait: Berniczky Éva írása reflexiója a magányosművész-felfogásnak. Az önreflexió más formája, mikor az előadó szerepe szerint is színész. *Berényi Róbert Csellistját* mestersége révén eleveníti s szólaltatja meg Térey János.

A túra felvezet a harmadik emeletre a modern, kortárs művészetig. *Bálint Endre* nem vászonra, hanem egy régi fűrészfeszítő falapjára festett, *Fűrészelni, jaj de rossz* címmel. Dragomán György az eszköz képzelte használatához, a gyáva asztaloshoz írt „fohászt”, amit megcsalt nője mond el hol dühödten, hol kétségbeesve, kéréssel, jelezve nemcsak az érzelmi hullámmást, hanem a női sorsot, a megbocsátást is. „Stílszerűen” ácsolt installáció, egy szauna előtt zajlik a jelenet, ahova a nő szeretne bejutni a gyáván megbújó férfihez. Végző „csattanóként” *Fehér László Kútba nézőjét* dolgozza fel egy jelenet, amely hasonló a fehér-fekete fotók sárgult negatívjához. (A festő fekete-sárga színű sorozatával aratott sikert a Velencei Biennálén 1988-ban.) Garaczi László a témát a fonákja felől közelítette, bevezetve a hallgatóságot a „kútolgiába”, az elméleti kúttan diszciplínájába. A kútba révedő ember antropológiáját taglalva kitér az afrikai kútelefántok viselkedésére is. „Tudományos” értekezését mai technikával, projektorral prezentálja tettetett komoly intonációjában.²

Jegyzetek

- 1 Ganymedes görög mitológiai alak, aki megtetszett Zeusznak. Hogy felesége elől elrejtse, az Olimposzról a csillagok közé vitte. A szépségideál nem csak a művészetet ihlette meg, később a Jupiter körül keringő legnagyobb holdat is róla nevezték el.
- 2 Előadók: Lovas Rozsi, Stefanovics Angéla, Trokán Anna, Csöre Gábor, Olasz Renátó, Schmiéd Zoltán, Szatory Dávid, Tasnádi Bence, valamint Csákányi Eszter, Balsai Móni, Hámosi Gabriella, Murányi Tünde, Vándor Éva, László Zsolt, Kelemen József, Lengyel Ferenc. A zenei kíséretet fiatal művészek adták: Bánhegyi Tünde, Benedek Attila és Fülöp Eszter, Draskóczy Veronika, Tihanyi Zsuzsanna és az Anima Musicae kamarazenekar. Rendező: Valló Péter.

Jelenetek a Textúra előadásáiból

